

Tervitussõnavõtt konverentsil „Hea kool. Peeglike, peeglike seina peal, kes on parim kogu maal?“

Ain Tõnisson

(Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamisosakonna juhataja)

Konverentsi teema räägib peeglist. Saab küsida, **miks meil seda peeglit vaja on?** Ega hädapärast olegi vaja. Vaja on teada: a) mida edasi teha, b) kuhu paigutada ressursid, c) kas saame olla enesekindlad?

Detsembri alguses avalikustati **PISA 2012 tulemused**. Vaatasime otsa enda haridusele riigi tasandil.

- Eesti põhiharidus on maailma tipus, oleme kõigis mõõdetud valdkondades esiosinas (funktsionaalne lugemine 11., matemaatika 11., loodusteadused 6.), meie punkt tulemus on kasvanud.
- Eesti õpilaste tulemused ei sõltu oluliselt õpilaste sotsiaalsest taustast. Võrreldes teistega ei ole meil hariduslikku kihistumist.
- Meil on kõige vähem madalate oskustega õpilasi Euroopas.
- Meie venekeelsete koolide tulemused tulevad järgi eesti koolile.

Meil on põhjust olla uhked enda õpilaste ja õpetajate üle. Meie õpetajatel ja koolidel on põhjust olla enesekindlad enda otsustes. Aga me saime peeglist teada ka mõned kohad, millega peab tegelema.

- Poiste funktsionaalse lugemise oskus on aasta jagu tüdrukutest maas.
- Tippe võiks olla rohkem – see on eelkõige kogu õpetuse rõhuasetuse küsimus.
- Koolide vahel on sõltuvalt asupaigast arvestatav statistiline erinevus, kuigi maailma mastaabis oleme antud näitajaga parimate haridussüsteemide hulgas. Suurlinnakoolide matemaatikatulemus on kõrgem (534 p) võrreldes maakoolidega (509) ja väikelinnakoolidega (518).

On koole, mis peavad tõsiselt peeglistesse vaatama. Ja riik peab täpsemalt jälgima.

Läheme nüüd riigi peegli juurest kooli peegli juurde. **Millist peeglit meil koolis vaja on?** Või teisiti vaadates, millist fotoaparaati on vaja, kui ma olen lapsevanem või hoopis riigi esindaja?

KOOL

- Kus on need kohad, millega tasub rahul olla; kus on need kohad, millega ei saa rahul olla?
- Kuhu paigutada ressursid? Näide: õppekava, kus kõik on võrdselt oluline.

VANEM

- Kas õpetaja on hea inimene?
- Kas mu lapsel on koolis hea olla?
- Kas õpetus vastab minu lapse vajadustele? On see liiga raske, liiga lihtne, õigesti või valesti?
- Kas ma saaksin või peaksin kuidagi osalema kooli töös?

RIIK

- Kas kool toimetab piisavalt hästi?
- Keda tuua eeskujuks?

- Keda tuleb pihtide vahele võtta? Olgu selleks siis nõ positiivne diskrimineerimine (raha või abi juurde) või koolijuhi väljavahetamine, kui silm kohe üldse ei sära.

Ootused on erinevad. Ja üks me peame sellega leppima, et ootused erinevad on. Kuidas teha nii, et kõigi ootused vähemalt suures enamuses täidetud saaksid? Arvestades seejuures kaht piirtingimust:

- a) See kõik peab olema ajaliselt võimalik, et koolijuht ei läheks lolliks aruandluse kirjutamisega ning vanem pika ja talle arusaamatu teksti lugemisega.
- b) Selge ja tõendatud. Et ei püütaks asju näidata paremini või ka koledamalt, kui need tegelikult on. Või segasemalt. Näide: On õpitud kasutama nõ oodatud keelt (sõna „parendama“ kasutus), seejuures on hüpotees, et koolid on selle oskuse paremini omandanud kui lasteaiad.

Haridus- ja Teadusministeerium on ette valmistanud **üldhariduse välishindamise kontseptsiooni**. See saadeti huvirühmadele tagasisidestamiseks kuni 15. jaanuarini. Kontseptsioon kirjeldab peamised põhimõtted ja arengusuunad, mis välishindamisega seotud on. Mõned olulisemad põhimõtted, millest lähtutakse:

1. **Koolid saavad olla tulemuslikud erinevat moodi.** Meie välishindamisele on ette heidetud liigset standardiseeritust, liigset kriteeriumitele põhinemist.
2. **Oluline on korras tulemus mitte korras paber.** Paber (Mida kirja pannud oleme, õppekava, arengukava, sisehindamise aruanne) --- tegevused (Mida teinud oleme?) --- tulemused (Kuhu jõudnud oleme?). On kõige keerulisem tõendada tulemust. Samas, kui me jääme paberi kontrolli juurde, siis on oht, et tegutsemise asemel püütakse jätta muljet guttsemisest.
3. **Riiklikus õppekavas on kõige olulisemad üldpädevused.** See tähendab, et neid tuleb ka hinnata. Konverentsi sissejuhatavas tekstis oli juttu riigieksamite edetabelitest. Küsimus, kuidas saada neist üle? Või mis peab olema nende kõrval, et nad esile ei trügiks? Plaanime kasutusele võtta rahuloluküsitlused, et hinnata kooli neid tahke, mida testid, tasemetööd ja eksamid hinnata ei saa.
4. **Kogukonnal on suur roll kooli hindamisel.** Küsimus on selles, missugune info peaks olema avalik?
5. **Rohkem toetust, vähem kontrolli**
 - kättesaadavad mõõtvahendid,
 - koolide hindamine,
 - sisehindamine,
 - tuginemine andmebaasidele ja sekkumine erandkorras.

Kõik mõttekäigud ei ole sugugi lõpuni mõeldud – palju sõltub huvipoolte tunnetusest, kuidas mõistlik on. Palun head tagasisidet.

Tulles tagasi konverentsi teema juurde – „Hea kool. Peeglike, peeglike seina peal, kes on parim kogu maal?“. Kui nüüd tuletada meelde muinasjuttu, siis kurjal kuningannal läks kehvasti: ta pidi hakkama mürgitatud õunaga mööda maad ringi käima. Vaevalt, et keegi meist sellist saatust tahab. Seega jätkaks peegli alles, aga vast ei tasuks kõige paremat otsida.

Konverents toimub 6. korda. Kui alguses oli küsimuseks pigem „Mida me saada tahame?“ ja sealt edasi „Mida me tegema peame?“, siis nüüd on ette võetud tülikas küsimus „Kuidas me seda hindame?“. On väga hea, et konverentsi vedaja Tartu Ülikooli eetikakeskus korraldab seda konverentsi koos Eesti Koolijuhtide Ühendusega. See näitab, et koolijuhtidel on tahtmine

selles peegliasjas selgust juurde saada. Suur tänu korraldajatele, toetajatele ja eelkõige arutlejatele.

Jõudu tööle!